

THE AGGRESSIVENESS TOPIC OF COMPETITORS IN FOOTBALL

Krum St. Minev

ABSTRACT: Aggression in one degree or another is inherent in every man. She is instinctive form of behavior and response of the individual to the hostile environment. It is possible everyone to have some degree of aggressiveness. Through questionnaire Buzz-Dyurki determine the level of aggression in athletes - men of football team University of Shumen.

KEYWORDS: aggression, team, types of reactions.

Изследването е финансирано по проект № РД-08-89/03.02.2017 г. от параграф на фонд „Научни изследвания“ на ШУ „Епископ Константин Преславски.

ВЪВЕДЕНИЕ

В началото на 21 век, въпреки напредъка на материалната и духовна култура, все повече се увеличават проявите на агресивно поведение на хората, което се изразява в различни форми на насилие. Тези прояви често са свързани с различни причини. В повечето случаи се обясняват и оправдават с агресивната природа на човека. Установено е, че много фактори влияят върху формирането на личността, но някои от тях се явяват предпоставки за агресивното ѝ поведение. В социализацията на индивида възникват противоречия, и те не могат да бъдат изкоренени.

Човек прекарва по-голяма част от живота си в различни малки групи с техните вътрешногрупови връзки, отношения, субординации, очаквания и социални роли, предписани на всеки техен член. Взаимодействията на личността в обществото се осъществяват чрез малките групи, в които участва. Такива „малки групи“ по същество се явяват отборите при колективните спортове и особено спортните игри – в случая футболът. Те са не само проводник на влиянието на социалните институции и на големите групи върху психиката на отделния човек, но и важна област от неговия живот, в който той се реализира като обществено същество. Това кара социалните психолози отдавна и много интензивно да проучват различни проблеми свързани с малките групи (Иванов. Ст., М. Иванов, 2006).

Под агресивност можем да разбираме свойство на личността, характеризиращо се с наличие на деструктивни тенденции, най-вече в областта на отношенията „субект-субект“. Агресивността има качествена и количествена характеристика. Както всички свойства и тя има степен на изразеност – от почти пълно отсъствие до прекомерно развитие. Нейното отсъствие води до *пасивност*. Прекомерното ѝ развитие пък започва да определя цялостния облик на личността, която може да стане конфликтна, неспособна на съзнателно сътрудничество и т.н.

В житейското съзнание агресивността се явява синоним на „злонамерена активност“, но деструктивното поведение, само по себе си, не притежава качеството „злонамереност“. Такова го правят мотивите за действие. Външно, актовете на агресия могат да са напълно еднакви, но техните мотивационни компоненти да са коренно различни.

Можем да разделим проявите на агресия на два основни типа: *мотивационна агресия* (агресията, като самоценност) и второ – *инструментална агресия* (агресията, като средство). По-голямо внимание следва да се обръща на мотивационната агресия, като реализация на присъщите на личността деструктивни тенденции. Установяването на наличие на такива

деструктивни тенденции при състезателя може с голяма степен на вероятност, да прогнозира проявата на открит мотивационна агресия[7].

В съвременното научно познание съществуват различни концепции за обяснение на агресията. Смята се, че агресията е биологично заложена в индивида, като средство за извоюване на място в живота и като един от механизмите на психическа защита на личността. Друга теория сочи, че агресията, макар и заложена биологично в човека, не се проявява при всички хора и във всякакви ситуации, тъй като агресивното поведение е преди всичко социално-психически детерминирано. Счита се също, че агресията е израз на слабост, тя компенсира дефицита на нерешени проблеми, формирани комплекси [1].

Анализът показва, че конфликтните ситуации играят съществена роля, като предпоставки за възникването на агресия, независимо дали конфликтът е актуален или основен. Другата предпоставка се оказва склонността да се действа импулсивно и да се подражава на чуждо поведение. Следваща предпоставка е емоционалната възбуда при събирането на група от хора/каквато е отборът, при която се наблюдава емоционалното възприемане на заобикалящата действителност, което до голяма степен намалява разумната оценка и анализа на събитията. Друга социално-психологическа предпоставка е разбирането, че насилието е средство за решаване на проблемите в обществото[3].

Според **М. Рохлева (2015)**, *...подобряването на състоянието на психомоторните показатели пряко влияе върху проблемните ситуации. За постигането на по-добри резултати е необходимо включване на подходящи средства за тяхното усъвършенстване* [5].

По въпросите за взаимоотношенията в спортния колектив и главно за агресивността се срещат много разработки и публикации [1, 3, 5, 6 и др.]. Те са обект на широка изследователска дейност.

Например **Б. Първанов** описва различни методики: социометрия, групови оценки и самооценки, насрещни характеристики, съгласуваност на спортните действия и др. за вникване във взаимоотношенията в отбора (**Първанов, Б., 2001**).

В заключение на уводната част може да се обобщи, че според теорията на социалното учение, агресивността е резултат на първо място на усвоен модел, а след това следствие на провокиращите я фактори.

МЕТОДОЛОГИЯ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Целта на изследването е да установим в каква степен тренировъчният и състезателният процес влияят положително върху асоциалната агресия и може ли тя да се трансформира в градивна.

Задачите се свеждат до диагностика на преобладаващия тип агресия на състезатели – мъже на Шуменския университет и сравняване различния тип агресивно поведение в началото и края на състезателния сезон 2014/2015.

Инструментариум – диагностичните процедури осъществихме с помощта на *теста на Бъс-Дюрки*. Той е доказано надежден метод за психосоциална диагностика за установяване на агресивността на състезателите. Състои се от 75 въпроса. Те позволяват диференцирането на 8 скали: *телесна агресия /ТА-10 айтема/; вербална агресия /ВА – 13 айтема/; индиректна агресия /ИА – 9 айтема/; опозиционно поведение /ОП – 5 айтема/; агресивна раздразнителност /АР – 11 айтема/; агресивно недоверие /АН – 10 айтема/; ревност и омраза /РО – 8 айтема/; вина след агресия /ВСА – 9 айтема/.*

Начини на изчисляване: за всяка скала на агресивност се изчислява процентът на положителните отговори (на всички "да" и на отговорите "не" на въпросите, отбелязани със знак "минус") от броя на всички отговори. Когато сумата на съпадащите отговори в дадена скала надвишава 50%, се счита, че е налице агресивност по тази скала. Общата агресивност на личността се измерва чрез сумиране на процентните изрази на отделните видове агресия. При общ резултат над 50% се приема, че личността е агресивна, но това е ориентировъчна оценка. Ако повече от седем от отговорите на въпросите са с да, тестваният не е бил коректен в отговорите си.

Изследвани са 31 състезатели от футболния отбор на Шуменския университет.

РЕЗУЛТАТИ

Резултатите са представени в Таблица 1, като с „начало“ са представени резултатите на състезателите при първо изследване, в началото на състезателната година. В колоната „край“ са стойностите на агресия при футболистите при второто тестване, след края на сезона. В последната колона са представени разликите в процентите след двете измервания. За по-лесно тълкуване резултатите са представени в проценти.

Сравняването на резултатите от таблицата разкрива, че по всички показатели на скалата на типовете агресия регистрираме по-ниски нива при крайното тестване на играчите. Разглеждайки процентите по видовете скали констатирахме, че играчите показват най- високи стойности – 72% при агресивната раздразнителност. Положителната промяна в края на състезателната година с 22% при тази форма също е най-голяма и това отдаваме на добрата тренировъчна работа и работата в екип, имайки предвид, че този тип агресивни прояви са индикатор за повишена напрегнатост и безпокойство. Телесната агресия е готовността за физически сблъсък, а вербалната – агресията изразена с обидни думи и заплахи. Готовността за физически и словесен сблъсък е по характерна за мъжете. Те обикновено се афектират от наглед обикновени неща и ги възприемат като значителни и важни. Това се потвърждава и от резултатите, получени в началото 58% физическа и 71% словесна агресивност.

Таблица 1 ФОРМИ НА АГРЕСИЯ

ОЦЕНКИ			
НАИМЕНОВАНИЕ	начало	край	1-2
ТЕЛЕСНА АГРЕСИЯ	58%	45%	13%
ВЕРБАЛНА АГРЕСИЯ	71%	50%	21%
ИНДИРЕКТНА АГРЕСИЯ	59%	43%	16%
ОПОЗИЦИОННО ПОВЕДЕНИЕ	57%	46%	11%
АГРЕСИВНА РАЗДРАЗНИТЕЛНОСТ	72%	50%	22%
АГРЕСИВНО НЕДОВЕРИЕ	63%	47%	16%
РЕВНОСТ И ОМРАЗА	63%	50%	13%
ВИНА СЛЕД АГРЕСИЯ	61%	49%	12%

Най-ниски проценти в началото установяваме при опозиционно поведение – 57%. Състезателите с висок процент на опозиционно поведение биват наричани „твърдоглави“ и „инати“. Те много трудно и неохотно изпълняват това, което се иска от тях. Опозиционното поведение в приемливи граници дори е полезно, защото помага на индивида да отстоява правата си. Това трябва да се има предвид от треньорите при съставяне на отборите. От скритите форми на агресия – индиректна агресия – 59%, ревност и омраза – 63%, наблюдаваме намаляване с около 15% при второто изследване. Агресивното поведение на младежите се проявява все по-често в отношения и действия, насочени към себе си. Преобладаващата част изпитват „вина след агресия“ – 61%. Най-често се самоизмъчват, поради това, което са сторили. Това произтича от вътрешната им неувереност, „подценяването“ на собствената им личност и страхът да бъдат самите себе си. Агресивността им е вид защитна реакция и се основава на страха как направеното от тях „се приема от другите и какъв образ е изградило в очите им“. Положително е, че и при тази форма наблюдаваме понижаване на процентите в края на спортния сезон.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Данните от изследването и неговия анализ показват, че всички типове агресия, установени при второто измерване, са с по-ниски стойности. Заниманията по време на една състезателна година косвено допринасят за формиране на уважение и самоуважение вследствие на разкриване на вътрешни резерви на човешката природа. Времето на тренировъчния процес има силен възпитателен ефект, а футболните мачове дават неотразим емоционален заряд, който оказва благотворно влияние върху психиката на състезателите. Със своя динамичен характер и постоянно променящи се игрови ситуации, изискващи ориентиране и бърза двигателна реакция, творческо извършване и организиране на индивидуални и колективни действия заниманията с футбол, повишават личностното самочувствие на играчите и противодействие при агресивно поведение.

Препоръчваме треньорите да използват средства и модели за намалението на всички форми на агресия, а за общата цел и общите задачи играчите да превръщат спортния отбор в колективен субект на спортната дейност.

References:

1. Alexieva, P., K. Yaneva. (2005): Physical Education and Sports at School - Prevention of Aggressive Behavior, 3 PPC "Physical Education and Sports at School", Targovishte, ed. Avangard Prima.
2. Ivanov, St., M. Ivanov (2006): Social Psychology, Shumen, University Publishing House "Епископ Константин Преславски".
3. Koseva, A., Hr. Donkov (2005): Pedagogical technique for transformation and release of aggression in the student in physical education and sports classes, 3 PPC "Physical Education and Sports at School", Targovishte, ed. Avangard Prima.
4. Parvanov, B. (2001): Problems of sports psychology, Sofia, NSA PRESS.
5. Rohleva, M. Рохлева, М. (2015): Influence of psychomotor training on overcoming problem situations in handball game, Sports and Science, Issue 6, Sofia.
6. Simeonova, T. (2015): Diagnostics of aggressiveness at competitors of Basketball Club "Shumen", "Modern Trends of Physical Education and Sports", University Publishing House "St. Kliment Ohridski " ISSN 1314-2275, p. 267.
7. www.psiho-test.info/test-agresia.php

*Преп. Крум Стойчев Минев,
катедра: ТМФВ и спорт, Педагогически факултет,
ШУ „Епископ Константин Преславски“
e-mail: krumsm14@abv.bg*